

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.16, november 2020

Indledningen er redigeret af Else Riisager og Jon Tafdrup

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Islandsk Lig-Salme”

ved Helena Fabricius

Indhold

- 1 Anledning og forlæg
- 2 Placering i forfatterskabet
- 3 Salmen
- 4 Efterliv
- 5 Anvendt litteratur

1 Anledning og forlæg

Grundtvigs gendigtning “Islandsk Lig-Psalme” udkom den 16. april 1837. Anledningen til, at Grundtvig beskæftigede sig med salmen, kan være to hundredåret for den tyske, lutherske teolog Johann Gerhards bortgang. I 1606 udgav Gerhard *Meditationes sacrae*, en kristen opbyggelsesbog bestående af 50 meditationer på latin. Gerhards værk blev oversat til en del sprog. I 1652 udkom på islandsk en poetisk parafrase i form af 50 salmer, forfattet af den islandske præst Sigurður Jónsson. Som en indirekte hyldest til Gerhard, men også til den lutherske salmetradition, oversatte Grundtvig den islandske salme nr. 44. Salmen svarede i Gerhards værk til kapitel 44, “*Consolatio in morte amicorum*” (da., Trøst ved venners død). Jónssons gendigtning var blevet genudgivet adskillige gange, og det er muligt, at Grundtvigs forlæg var en udgave fra 1834, *Fimmtíu Hugvekju Sálmar, qveðnir af Síra Sigurði sál. Jónssyni* (da., 50 tankevækkende salmer, digtet af afdøde hr. Sigurður Jónsson; jf. Bibliografien, bind 2, s. 14; Fiske 1889, s. 23). Grundtvig var desuden i besiddelse af den latinske version af Gerhards værk i en udgave fra 1759.

2 Placering i forfatterskabet

Grundtvigs mangeårige arbejde med at forny den danske salmesang indebar blandt andet at oversætte og omdigte ældre salmer fra forskellige kristne salmetraditioner. Hans store samlede værk fra 1836-1837, *Sang-Værk til den Danske Kirke*, var dog i april 1837 så langt i udgivelsen, at "Islandsk Lig-Psalme" ikke kunne nå at indgå i det (Hansen 1937-1966, bind 2, s. 45).

Begravelsessalmen "Islandsk Lig-Psalme" adskiller sig fra Grundtvigs øvrige salmer til begravelse, idet disse blev skrevet til konkrete personer, han var knyttet til. Salmerne blev dog senere omskrevet, så de kunne anvendes som almene salmer ved begravelse. Det gælder blandt andet for "Her mødes alle Veie" og "Som Markens Blomst, henvisner fage". Om førstnævnte digt forklarer Uffe Hansen, at Grundtvig finder "ind til det egentlige og afgørende, som kristne Mennesker maatte søge Trøst i overfor Døden, til vort Opstandelsessaab efter Guds Forjættelse" (Hansen 1937-1966, bind 1, s. 81). Hansen skriver endvidere om Grundtvigs forhold til døden:

Grundtvig havde helt fra sine unge Aar stedse haft Livets Forkrænkelighed og Dødens Vished for Øje; men det hindrede ham ikke i at elske Livet og søge i det længste at byde Døden trods (Hansen 1837-1966, bind 3, s. 331).

Læs også om Grundtvigs og hans samtids opfattelse af døden i [indledningen til begravelsesdigtet "Som Markens Blomst, henvisner fage"](#).

3 Salmen

Grundtvigs salme er henvendt til den sørgende, som har mistet en ven. Kernen i salmen er troen på Gud og opstandelseshåbet: "For Døden faae vi Alle Bod, Naar troe vi kan, at Christ opstod" (strofe 12). Gennem troen er det muligt at få lindring fra døden – både for den afdøde og for den pårørende – for Jesu død og opstandelse er det, der gør det muligt også for et almindeligt menneske at genopstå. Dødens smerte forsvinder ikke, men Jesu korsfæstelse fjerner det bitre. Det foregribes i Det Gamle Testamente, hvor Gud viste Moses et træ, som fjernede bitterheden fra vandet i Maras brønd (strofe 2; se også Hansen 1937-1966, bind 2, s. 45).

Igennem salmen findes kontrasten mellem dødens bitterhed ved livets ende og trøsten, som følger efter. De første strofer har de berørtes sorg som omdrejningspunkt, men viser samtidig det kristne håb om evigt liv i Himlen. Spørgsmålene til den sørgende, om man skal sørge over de kære (strofe 6 og 7), besvares i de efterfølgende strofer.

Ved at inddrage naturen og livets gang, kan forståelsen af og troen på livet efter døden understøttes (strofe 13 og 14). For Grundtvig "kan [Troen] styrkes gennem vor Naturiagttagelse. Her ser vi som i et Spejl" (Hansen 1937-1966, bind 2, s. 45). Det samme kan den mytiske Fugl Fønix, som går op i flammer i sin rede og genopstår ud af asken (strofe 15), når fuglen i den traditionelle kristne opfattelse ses som et symbol for Kristus og for opstandelsen.

Salmen slutter, som den begyndte, og første og sidste strofe spejler hinanden: De taler direkte til modtageren og tager den sørgende ved hånden.

4 Efterliv

Salmen fandt anvendelse i visse grundtvigske kredse (se tekstredegørelsen, afsnittet "[Senere Udgaver](#)"). Desuden blev salmen i en forkortet version medtaget i den autoriserede kirkesalmebog fra 1899, *Psalmebog for Kirke og Hjem*, som nr. 453.

5 Anvendt litteratur

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- Fiske, Willard (1889) *Bibliographical notices IV. Books printed in Iceland 1578-1844, a second supplement to The British Museum Catalogue*. Firenze.
- Gerhard, Johann (1634) *Meditationes Sacrae*. Cambridge.
- Grundtvig, N.F.S. (1824) *Sang ved Grosserer Jens Harboes Grav den 14de September 1824 [Her mødes alle Veie]*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1825) *Ved höiærværdige Hr. Pastor Fengers Jorde-Færd 25de Februari 1825 [Som Markens Blomst, henvisner fage]*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1837: 1836-1837) *Sang-Værk til den Danske Kirke*. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*, bind 1-3. Odense og København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1-4. København.
- Jónsson, Sigurður (1834) *Fimmtíu Hugvekju Sálmar, qveðnir af Síra Sigurði sál. Jónssyni*. Viðey.
- *Psalmebog for Kirke og Hjem* (1899). København.